

Mong Rosseel in de jaren zeventig © Amsab-ISG.

[K] **VIER DECENNIA GELOOF IN VOORUITGANG.
(BIJ)' DE VIEZE GASTEN IN GENT**

Niet alle mei '68-ers blijven steken in de teleurstelling van verdampte idealen. Er zijn er ook die hun idealen aanpassen aan de veranderde maatschappij. Mong Rosseel (°1946) stichtte veertig jaar geleden De Vieze Gasten, een idealistisch theatergezelschap van dromers. Vandaag is Bij' De Vieze Gasten een realistische sociaal-artistische werking van doeners.

2011 is een feestjaar voor 'Vuile' Mong. Hijzelf wordt 65, zijn theatergezelschap 40 en Bij' De Vieze Gasten viert zijn tienjarige aanwezigheid in de Gentse volkswijk de Brugse Poort. Het wordt Mongs laatste jaar, na 2011 gaat hij met pensioen. De cirkel is rond: vier decennia na het ontstaan van De Vieze Gasten in een buurthuis in de Gentse Sleepstraat, bloeit in de Brugse Poort opnieuw een buurthuis. "Soms komen hier na een schoolvoorstelling klasjes buiten met blinkende ogen – daar word ik heel gelukkig van", zegt Rosseel. Veertig jaar en twee generaties verder is in de vader van alle Vieze Gasten het optimisme nog niet geluwd.

Zonder dat optimisme, zonder dat naïeve maar kwetsbare geloof in de maakbaarheid van de samenleving waren er nooit Vieze Gasten geweest. In tegenstelling tot heel wat vormingstheaters uit de jaren 1970 (De Internationale Nieuwe Scène, Het Trojaanse Paard) hebben de Vieze Gasten geen artistieke roots, maar wortels in de maatschappelijke strijd. De West-Vlaamse Mong mengde zich eind jaren zestig tijdens zijn studies in Gent al snel in het maatschappelijke debat. In de Sleepstraat richtte hij Buurthuis Kontakt op, waar films werden vertoond, debatten en lezingen georganiseerd, muziek gemaakt. Het buurthuis was uitdrukkelijk anarchistisch – niet communistisch of socialistisch. In navolging van Rousseaus idee over de natuurlijke goedheid van de mens stond hier de vrijheid van het individu voorop. Elke vorm van leiderschap, organisatiestructuur of dogmatisme was uit den boze. Dat bracht de groep ertoe verwante bewegingen als de trotskistische RAL of het maoïstische AMADA op de korrel te nemen. Toen het buurthuis in 1971 één jaar bestond, staken Mong Rosseel en co. een feestelijk revueprogramma in elkaar van politieke sketches, opruiende liedjes en flauwe moppen. Het programma sloeg aan en Het Cirkus van Vuile Mong en zijn Vieze Gasten was geboren. Artistiek hoogstaand was het niet, maar de vermenging van muziek, theater en cabaret was in de eerste plaats dienstbaar aan de anarchistische boodschap van zelfbeheer.

Begin jaren zeventig fungeerde de groep als een ‘vliegende brigade’ die met zijn satirische kolderstakingen, bezettingen en manifestaties opluisterde. Het lied ‘t Apekot’ katapulteerde De Vieze Gasten even naar de top van de hitparade. Hier en daar waren er contacten met artistieke groepen als de Internationale Nieuwe Scène, maar de wereld van De Vieze Gasten bleef toch in hoofdzaak die van de actie. Rond 1974 trad een politieke radicalisering op die enkele oorspronkelijke Gasten wegjoeg. En sluipend deed ook de recuperatie haar werk. Het zo beschimpte ‘systeem’ – de overheid – kende De Vieze Gasten in 1976 een subsidie toe van anderhalf miljoen Belgische frank. Die toelage bracht hen in een lastig parket: ze waren nu ‘vormingstheater’ De Vieze Gasten geworden en moesten de sprong maken naar professionalisme, maar hoe doe je dat wanneer elke vorm van organisatie taboe is?

De Vieze Gasten kochten een circustent, maakten een aantal totaalspektakels die de losse revuevorm vervingen, en gingen op tournee. Maar de tijden veranderden. Vanaf de tweede helft van de jaren 1980 zorgde de economische crisis voor een sociale afbraak. Er was geen werk, de verzuring nam toe en het draagvlak voor de anarchistische boodschap kromp. Niet alleen het publiek smolt weg, maar ook het Circus zelf verloor aan scherpte. Het toenemende gebrek aan geld, het sleuren met de tent en de jaren deden zich voelen. In 1990 stopte de sterk uitgedunde groep met de tent. Het einde van Mongs *apekot*?

Neen. Uit onverwachte hoek diende zich een nieuwe publieksgroep aan. De Vieze Gasten veranderden van tactiek en boden voortaan kleine, betaalbare producties aan als *Over de schreef* (1992, over nationalisme) of *Globaal genomen* (2003, globalisering). Daarmee gingen ze in op de vraag

Oude affiche van het circus van Vuile Mong en zijn Vieze Gasten © Amsab-1SG.

Over de schreef, een voorstelling van De Vieze Gasten over nationalisme uit 1992 © Amsab-ISG.

van scholen, vakbonden en middenveldorganisaties – het échte vormingscircuit dit keer. Tot op vandaag toert Mong met de voorstelling *Van pukkels en rimpels* (2009) in die kringen rond.

Critici merken op dat De Vieze Gasten nooit constructief hebben geageerd, bijvoorbeeld door een alternatief samenlevingsmodel aan te bieden¹, maar zoiets druist in tegen de aard van het beestje. Het ging De Vieze Gasten om de bewustmaking van het publiek – wat dat publiek met zijn inzichten deed, moest het zelf maar weten. Een tweede punt van kritiek betreft het artistieke amateurisme van de groep. Dat wortelde deels in onkunde (de meeste Vieze Gasten waren autodidact), maar was deels ook een bewuste keuze. Eenvoud in vorm en inhoud ging boven gelaagdheid, aangezien de communicatie met het doelpubliek – de ‘eenvoudige mens’ – voorop stond. Het was nooit de bedoeling zichzelf als

kunstenaar in het zonnetje te zetten. Professionals met een groot ego hielden het bij De Vieze Gasten dan ook niet lang vol.

In 1999 streken De Vieze Gasten neer in de ‘moeilijke’ Gentse wijk de Brugse Poort. In datzelfde jaar verloor de groep zijn subsidies wegens ‘onvoldoende artistiek gehalte’. Toenmalig Vlaams cultuurminister Anciaux bood een uitweg via een toelage voor sociaalartistieke organisaties. Maar de activiteiten van het theatergezelschap De Vieze Gasten waren niet genoeg om zo’n subsidie te verantwoorden. Daarom werd voor het programmeren, produceren en organiseren van activiteiten in de zaal Mark Jeanty aangetrokken. Theatergroep De Vieze Gasten kreeg in 2001 een broertje: de sociaalartistieke werking Bij’ De Vieze Gasten.

De Vieze Gasten (voornamelijk Mong en zijn vrouw Magda) bleven producties maken en het scholencircuit induiken. Het eerste wat Jeanty bij aankomst in 2001 deed, was bruggen bouwen naar de wijk. In tegenstelling tot andere sociaalartistieke organisaties werkt Bij’ De Vieze Gasten niet voor een specifieke doelgroep (kansarmen, allochtonen), maar voor een volledig geografisch gebied: de Brugse Poort en zijn gevarieerde bevolking. Jeanty zet een eerste lijn uit door de zaal te vullen met een toegankelijke muziek- en theaterprogrammatie. In een tweede beweging worden met de artiesten die in de zaal werk komen tonen (Kommil Foo, Esta Loco...) projecten opgezet waaraan buurtbewoners actief kunnen deelnemen. Het is die mix van artistiek en sociaal, van passief en actief waar de ploeg in gelooft. Door de jaren wordt de formule scherp gezet. *De Propere Fanfare*, *de Revues*, fotoclub *Fixatief*, schrijfclub *De Schuunsgrivers* of straattheatergroep *De Koekoek*: in tien jaar tijd groeit de werking uit tot brandpunt van artistieke projecten.

Voor een plek als Bij’ De Vieze Gasten is continuïteit essentieel. De zaal staat permanent ter beschikking van de buurt, en dat werpt zijn vruchten af. Jeanty: “Onlangs stapte hier een meisje van achttien binnen, uit de Romagemeenschap. Ze had een toneelstuk gemaakt waarin al haar neven en nichten figureerden, zo’n twaalf jongeren. Ze was op zoek naar een podium, en dat kunnen wij haar bieden. Wereldschokkend is dat niet, maar het begint bij die kleine dingen.” Reageert Jeanty ook

Beeld van een recente voorstelling met buurtkinderen, door de sociaal-artistische vereniging Bij' De Vieze Gasten © Fixatief.

zo wanneer twaalf Vlaamse jongeren een xenofob stuk over Marokkanen willen maken? Jeanty: “De basisregel is eenvoudig. Iedereen is hier welkom, zolang hij de Verklaring van de Rechten van de Mens respecteert. Een groep die de vrijheid van godsdienst of meningsuiting niet erkent, komt er niet in.” Dat de vaste medewerkers van Bij' De Vieze Gasten tot eenzelfde ideologische strekking behoren, is wel duidelijk, maar een kleur wil Jeanty daar niet op plakken. “We geloven in dezelfde idealen.”

Idealen. Het woord werpt de vraag op hoezeer Bij' De Vieze Gasten anno 2011 nog verbonden is met Mong en zijn Vieze Gasten. Jeanty: “Mong heeft zich altijd op de achtergrond gehouden, maar in geest hebben wij De Vieze Gasten nooit willen loslaten. Zij vormen de fundamenten van deze plek. We hebben dat in elk dossier, in elk gesprek herhaald: dát zijn onze wortels, en als je die losrukt, doe je de boom vallen. Maar na tien jaar zeggen de wortels: wat hier groeit, is sterk genoeg om zo te blijven staan.”

Pensioen of geen pensioen, het rousseuaiaanse optimisme van de wortels stroomt nog steeds door

naar de kruin. Het zorgt te midden van de harde realiteit van een volkswijk voor een merkwaardige mengeling van realisme en geloof in de mens: “Natuurlijk is hier nog veel ellende, krijgen we te maken met drugs en armoede. Maar ik geloof nog altijd dat niemand in wezen écht van slechte wil is.” In Jeanty's woorden echoën die van Mong Rosseel: “Het is de processie van Echternach. Maar zolang de stap die je achteruit zet kleiner is dan die vooruit, blijf je vooruitgaan. Hoe langzaam ook.”

EVELYNE COUSSENS

www.deviezegasten.org

(1) PAUL DE BRUYNE, *Het Cirkus van Vuile Mong en de Vieze Gasten*, Kritak, Leuven, 1981, p. 26.